

Izdavatelj in odgovorni urednik:

JAKOB DIMNIK,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. II. Ljubljana, 1. rožnika 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Ebenhochov šolski predlog. — Tržiški: Beseda slovenskemu učiteljstvu. — ič: O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem. — M. Josin: Prostorčno risanje na pet-razrednih ljudskih šolah. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor.“

Ebenhochov šolski predlog.

Na prvi pogled je ta predlog, kakor smo rekli v zadnji številki, pohleven — tako pohleven, kakor je bil pohleven jež, ko je prosil lisico, da bi ga sprejela pod streho. Ko se je pa jež čutil varnega v novem zavetji, ni bil več zadovoljen z malim kotičkom, začel se je raztezati ter širiti svoje bodeče igle bolj in bolj, da je naposled izpodrinil lisico. Na to basen nas nehote spominja Ebenhochov šolski predlog. Klerikalna gospoda pozna dobro svoje slabosti in pre-dobro vé, če bi prišli s popolnoma novim predlogom pred državni zbor, bi ne dobili poslušnega ušesa, zato so prišli pred zbornico samo s premembo zakona — v nazadnjaškem smislu. Premeteni so res avstrijski klerikalci, oni vedó dobro, da v državnem zboru ni še tál za njih naklepe, zato jih hočejo doseči potom deželnih zborov in sicer vsaj v tistih kronovinah, v kojih imajo večino. Zanašajo se, da jim do tega pomorejo v prvi vrsti napredni Mladočehi, ki že od nekdaj teže po deželni avtonomiji, ne oziraje se, bi li bilo to drugim avstrijskim narodom v korist ali ne. Upamo pa vendar še vedno, da se naši bratje Čehi ne bodo dali preslepiti, da bi izročili ljudsko šolstvo na Tirolskem, Predarlskem, Solnograškem v Gorenji in Dolenji Avstriji itd.

najhujšim nasprotnikom prosvete, klerikalcem, v roke. To bi bila velika nesreča za Avstrijo. Mladočehi imajo svoj obstanek zahvaliti jedino le novi šoli. Ko bi te ne bilo, bi tudi Mladočehi ne prišli nikdar na pozorišče. In češki učitelji, ki dobro poznajo naklepe klerikalcev, so se takoj odločno uprli Ebenhochovemu predlogu. Zadnje dni je o tem razpravljalo Praško učiteljsko društvo „Komensky“. Soglasno se je vsprejela resolucija, v kateri se učitelji izrekajo zoper tako preosnovo šole, ker bi se s tem znižal nivo splošne omike. V tem smislu se morajo ganiti tudi vsa slovenska učiteljska društva*). Pa ne le „Zaveza“ in vsa okrajna učiteljska društva, ampak tudi napredni in zavedni občinski zastopi in vsa inteligenca slovenska mora stopiti s prošnjo pred državni zbor za odvrnitev te nesreče. Odpor morajo zanesti okrajna učiteljska društva po svojih članih med ljudstvo, saj ga gotovo ni na vsem Slovenskem kraja, kjer bi se ne dobil zaveden mož, da bi ne podpisal take prošnje. Sl. direktorij „Zaveze“ pa prosimo, da spravi stvar čim prej v pravi tir ter pozivlje vsa okrajna učiteljska društva na delo — v blagor našega stanu in avstrijskih narodov.

Beseda slovenskemu učiteljstvu.

(Dopis z Goriškega.)

Ebenhochov šolski predlog mora predramiti tudi še tako mlačnega ali nezavednega učitelja, da prevdari, kakošne namene imajo klerikalci z učiteljstvom. Po tem predlogu bi imeli naši nasprotniki vedno in povsod odločevalno besedo. Učitelj, jedini strokovnjak v ljudskošolskih zadevah, bi bil samo tovarno živinče, ki bi vleklo šolski voz naprej, kadar in kakor bi ga nasprotniki prosvete in napredka naložili. On bi nikjer ne imel veljavne besede, ko bi se govorilo o šoli in njeni uredbi; bil bi samo šolski hlapec.

Klerikalci hočejo imeti gospodovalno besedo pri odgoji mladine; ta jim pa ne tiče. Pri šoli imajo odločevati stariši, davkoplačevalci in strokovno izučeni učitelji. Klerikalnim voditeljem, ki ne poznajo družinskih težav in nadlog, ki ne vedo, koliko morajo stariši trpeti za svoje otroke, ne tiče nikakošen upliv na šolo. — Klerikalci se oglašajo kot zastopniki starišev in šolske mladine, ne da bi imeli za to pravico. Prihodnjost mladine imajo odločevati stariši; ti pa ne potrebujejo nikakoršnjih varuhov, posebno takih ne, ki hočejo že mladino napojiti s srednjeveškim fanatizmom, ki nam hočejo torej ljudsko šolo pokvariti. Da, pokvariti! Ti šolski „osrečevalci“ (?) hočejo iz-

*) Odbor „Slov. učit. društva“ je že potrebno ukrenil.

bacniti iz ljudske šole realije ter jej pustiti skoraj samo abstraktne predmete; izročati hočejo kolikor mogoče kmalu šolsko mladino kapitalističnim izkoriščevalcem. — Realije delajo šolo mično. Otrok opazuje reči, se vadi o njih pravilno misliti, govoriti in pisati ter spoznavati vsemogočnost Stvarnikovo. Če se nam učiteljem odvzamejo realije iz šole, treba je nemudoma vpeljati v šolo palico.

Nasprotniki naši hočejo govoriti o šoli, pa so preošabni, da bi pozvedeli, kaj se je do sedaj v njej učilo na podlagi državnih in deželnih šolskih postav. Oni ne vedó, ali pa nočejo vedeti, da se je že do sedaj učilo v ljudskih šolah samo najpotrebnejše in najvažnejše iz realij in da bi bilo drugače učiti sploh nemogoče pri toliki obilici tvarine.

Človeški duh ima razne potrebe, katerim je treba ustreči, ako hočemo, da doseže kolikor mogoče visoko stopinjo. Otroku moramo podati potrebne znanosti in vzbuditi ter ojačiti v njem duševne moči, da postane značajan in pošten človek ter koristen ud človeške družbe.

Ker je v Avstriji več veroizpovedanj in narodnostij, in če hočemo v slogi in miru živeti med sabo v blagor naše Avstrije, zato ne smemo nikogar zaničevati in preganjati ter mu kratiti državljske pravice, če ni naše vere ali naše narodnosti. Boriti se smemo le s tistim, kdor bi nam hotel s silo vzeti ali kratiti naše verske in narodne pravice.

Zgodovinska resnica je, da je verski separatizem provzročil človeštvu že brezmejno gorjé. Katoličani in protestantje so se med seboj klali 30 let in podivjali, predno se je razglasila med njimi verska svoboda. In gromade! In ječe! Koliko bi znale one povedati, da prinaša verska nestrpnost brez števila nadlog in nesreč. Prav take nesreče nam prinaša tudi narodna nestrpnost. Čemu naj bi se otrokom verskih manjšin zapirale ljudske šole? Saj plačujejo njih stariši davke kakor mi, v denarju, delu in s krvjo, če je treba.

In učiteljstvo? Naj li drži roke križem v tako resnih časih ter fatalistično čaka, da mu bodo klerikalci gospodarili? Ne! — Organizujmo se učitelji vse Avstrije ter skladajmo za našo šolskopolitično propagando. Najprej moramo ustanoviti skupen list avstrijskega učiteljstva. Ta naj bode šolskopolitičen ter naj razpravlja razne zadeve z našega skupnega stališča. Ako bi dal vsak avstrijski učitelj v sklad za našo propagando samo 1 gld. na leto, pridemo kmalu do močnega zaloge in skupnega stanovskega dnevnega lista. Iznebiti bi se pa morali v ta namen kot udje zaveze avstrijskega učiteljstva vsake verske in narodne nestrpnosti. — Poleg te bi morali učitelji vsake dežele ustanoviti tudi deželno učiteljsko društvo, katerih vsako bi bilo na omenjenem stališču ter imelo svoje glasilo in zalog za stanovsko propagando. Učiteljska društva posameznih dežel naj bi razpravljala samo stanovske zadeve; za šolske reči so že tako krajne, okrajne in deželne konference. Razne šolske oblastnije so za to, da skrbijo za šole

in da učiteljstvo izvršuje svoje dolžnosti. Za naše osebne stanovske razmere ne bode nihče skrbel, če ne mi sami. — Klerikalci, naši nepopoljšljivi nasprotniki, imajo staro internacijo; s posameznimi društvi in majhnimi šolskimi listi se ne ubranimo njih jarmu, pač pa združeni in organizovani v povedanem smislu. Stan, ki hoče v sedanjih časih kaj veljati in doseči, mora biti organizovan in imeti politično moč. On mora imeti po raznih zborih svoje zastopnike. Avstrijski učitelji raznih kronovin ne pridemo po sedanjem poti nikoli do potrebne politične veljave in do takih zastopnikov. Na delo tedaj, da ustanovimo zavezo avstrijskih učiteljev in posamezne deželne zaveze v povedanem smislu. Naše vodilo pa naj bode: „Vsak zavedni avstrijski učitelj mi je brat, vsaka zavedna avstrijska učiteljica sestra. V združenju je moč.“ Delujmo z geslom: „Vse v blagor Avstrije in našega stanú!“*)

Tržiški,
nadučitelj.

O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem.

II.

3. Učiteljice.

Državni ljudsko-šolski zakon se peča v §§ 14, 15 in 16 z uporabo učiteljic na ljudskih šolah. V tedanji dobi je bila učiteljica še silno redka prikazen v šolah. — Kaj čuda, da si je mislil postavodajalec učiteljice praviloma le na dekliških šolah ali razredih. To je že iz tega razvidno, ker ni izključena možnost, da bi bila dekliška šola izročena zgolj moškemu učiteljem (§ 15. drž. lj. š. zak.). Uporabo učiteljic na deških ali po spolu mešanih šolah je prepustil zakon deželam. Pri nas določuje § 15. dež. postave z dné 29. malega travna 1873. l.: Za poučevanje dečkov, bodisi da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta. Postavno se smejo učiteljice vporabljevati: v vseh razredih dekliških šol, v 1. razredu vseh večrazrednic, v 2. razredu tri-štiri- in petrazrednih in v 3. razredu štiri- in petrazrednih deških in po spolu mešanih šol. Izključene so pa iz jednorazrednih šol, dalje od poučevanja v 2. razredu dvorazrednih, 3. razreda tri- in štirirazrednih, 4. in 5. razreda petrazrednih deških in po spolu mešanih šol.

*) Udje nemške avstrijske učiteljske zveze že zbirajo darove za političen učiteljski list. Nabrali so že okoli 1000 gld. List bode zastopal le učiteljske interese, zato bi bilo prav, če bi se tudi slovanski učitelji pridružili temu podjetju. Prosimo slavni direktorij naše „Zaveze“, da stopi v ta namen čim preje v dotiko z vodstvom nemške avstrijske učiteljske zveze, katera naj tudi slovanske učiteljske zveze pozivlje, da se pridružijo nabiranju darov za političen list vseh avstrijskih učiteljev. „Viribus unitis!“ — bodi naše geslo!

Uredn.

Kakor razvidno, je tedaj postava učiteljicam odmerila velik delokrog in dosti jih je bilo, ki so z glavami zmajevali, češ: to ne bo koristno. Prišlo je drugače. Učiteljice iz poklica so se povsod priljubile. Kako tudi ne! Kako krasen vzor imajo odrasle deklice na svoji dobri, značajni učiteljici! S kakim zaupanjem in ljubeznijo zro mali začetniki na svojo „gospodično“, ki jim v šoli nadomestuje ljubo mamico. Kako visoko ceni tudi najpriprostejša ženica neizmerno važnost pouka v ženskih ročnih delih, ki bi imela biti deklicam prav tako glaven predmet, kakor n. pr. čitanje, pisanje ali računstvo. Tudi nam učiteljem so se s svojim kolegijalnim vedenjem omilile. Učiteljice so se na naših šolah udomačile ter si pridobile na njih domovinsko pravico.

Zanimivo je tudi zvedeti, kako razne dežele svoje učiteljice plačujejo. Z učitelji jednake plače imajo učiteljice razun pri nas v sledečih deželah: Avstrija nad Anižo, Bukovina, Galicija, Moravska, Šlezija, Štajerska. Temeljno plačo, kakor učitelji, toda z manjšimi petletnicami: Češko; 100 gld. manj kakor učitelj istega plačilnega razreda in manje kvinkvenije: Tirolsko. Poseben status: Avstrija pod Anižo z Dunajem. 80%: Dalmacija, Goriška, Istrija, Koroška, Solnograško, 60%: Predarelsko.

Kako je pri nas z enakimi plačami, ve vsakdo. Že v 3. plačilni razred pride malo učiteljic. Drugje je pa še slabše, ker imajo druge dežele še kategorijo podučiteljev in podučiteljic, katerim je plača, kakor bomo pozneje dokazali, zelo nizko odmerjena ter poleg tega še čestokrat kvinkvenij nimajo. Največ učiteljic pa obsedi na takih podučiteljskih mestih. In to je tudi naravno. Na jednorazrednice ne morejo, dekliških šol je pa primeroma jako malo. Drugo mesto na dvorazrednicah in jedno mesto na trirazrednicah je podučiteljsko, isto tako celo dve taki mesti na 4 razrednicah. Naša dežela plačuje tedaj učiteljice primeroma prav dobro.

Pri uredbi plač se bode morala na vsak način vsprejeti postavna določba, kako učiteljice plačevati, zato hočemo poskusiti tudi to vprašanje povoljno rešiti. Ni pa naš namen, priti do kontroverz, kakor so po drugih deželah nastale med kolegi in kolegijami ob enakih prilikah. Vprašanje je lahko rešiti na postavni podlagi. Za merilo nam mora tudi tukaj služiti § 55. državnega ljudsko-šolskega zakona. Ta pa govori, kakor že povedano, le o učiteljih. Govori pa tudi o dveh vrstah učiteljskih služb: o takih, ki imajo zadostno dohodkov, da živi cela rodbina in o takih, ki živijo stanu in kraju primerno samea. Ker pa ni misliti, vsaj dosedaj ne, da bi morala učiteljica svojo družino živiti, bilo bi gotovo nesmiselno, ako bi se zahtevalo, naj se da učiteljicam isto plačo, kakoršno zahteva postava za učitelja z družino. Učiteljice bi se morale tedaj uvr-

stiti v 2. plačilni razred. To je logičsko izvajanje iz postave. Nihče pa ne bo nasprotoval, ako hoče dežela učiteljicam jednako plačo dati kakor učiteljem, da bomo le mi res toliko imeli, kakor smemo po postavi zahtevati. —iē.

(Dalje prih.)

Prostoročno risanje na petrazrednih ljudskih šolah.

(Poročal pri konferencijski ljubljanskih šol **M. Josin.**)

(Dalje in konec.)

II. Stopnja (3. in 4. razreda).

Učilo: Popir, svinčnik, gumi.

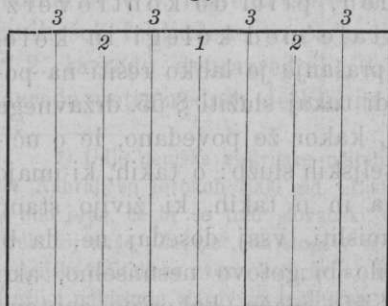
Zvezki po 4 kr. imajo 8 listov, torej za 1 kr. 4 strani, kar je ceno. Po stigmah se lahko porišejo v 1 uri do 3 strani, tu pa rabijo zlasti v višjih razredih za 1 stran časih 2 uri. Torej že to priporoča prostoročno risanje, zakaj naši učenci so večinoma ubožni. Da se ne razmažejo dokončane risbe, priložimo še 1 kr. za svileni popir, kar zadostuje za 1 zvezek. Ko je zvezek porisan, se preloži lahko ta popir v novi zvezek, s tem obvarujemo učenca večjih stroškov. Pod zvezkom naj ima večjo podlago.

Dobri so rjavi, nebarvani svinčniki, pa dozdevajo se mi premehki, za to priporočam rdeče svinčnike po 2 kr.*) Svinčniki naj ostajajo v šoli, zato je na vsakem lastnikovo ime. V prvih urah kažemo in vadimo pravilnega urezovanja. Vedno pa mora biti svinčnik dovolj dolg, zakaj on je risarju jedina pomoč in mera, katere se sme posluževati. Gumi naj se kolikor moči malo rabi. Učence je treba vedno opominjati, naj kolikor moči rahlo rišejo pomočne črte. Napačne poteze naj se prej popravijo, potem šele izbrišejo.

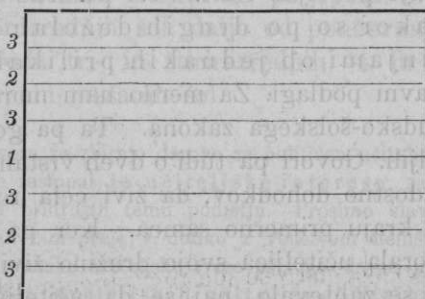
Prve ure samo preme črte v robu!

Sedaj se prične prava vaja za oko. Rob se poloviči, dokler je mogoče, in črte vlečejo (L. 6. in 7.)

6.

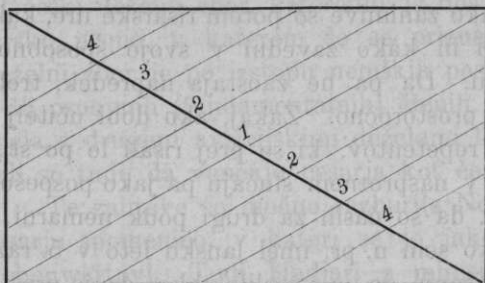
7.

*) Izvrstni so svinčniki družbe sv. Ćirila in Metoda, katere priporočamo kar najtopleje za šolsko rabo.

Uredn.

Pri poševnih črtah se potegneta dijagonali, jedna se potem razdeli na več enakih delov in k drugi vlečejo vsoporednice. (L. 8.) Ne

razredu, kjer poučujem ta predmet, kakih 10, v svojem t. j. v V. razredu pa le 4. Sicer dobimo pa mazače tudi pri stigm. risanju, kakor vsakdo ve.

Ko se privadijo učenci poveljnega risanja črt, pričnemo s za to stopnjo odločenim risbami. V III. razredu ostanemo lahko pri kvadratu in v IV. razredu preidemo na druge like.

III. Stopnja (5. razreda).

Ista učila kakor pri II. stopnji. Ker je blok predrag, naj ostanejo prej omenjeni zvezki. Vstopili so učenci različnih razredov, torej je treba prve ure ponavljati in vaditi preme črte in ostane naj se pri ravnočrtih likih vsaj 1. četrtletje. Pri tej stopnji se lahko rabi tudi tinta, kar pospešuje gotovosti v črtanju. Učenec je namreč prisiljen, da malo preneha in kolikor moči dolgo vleče. Zase pa mislim v prihodnje opustiti risanje s tinto, zakaj precej je truda, da se privadijo učenci pravega držanja peresa in črtanja, in ko se kažejo prvi uspehi, se nagiba šolsko leto h koncu. Zatorej mislim, da je bolje, da ostanejo pri svinčniku, katerega so že dobro vajeni.

Katere predloge pa naj rabimo? Najbolj znane so: Tretau,*) Fellner in Steigl, Grandauer, Eichler II. Theil. Izmed teh mi najbolj dopada Eichler. Letos sem se seznanil z „Anděl: Das geom. Ornament“. Risbe so zelo lepe, vendar si jih mora učitelj šele prirediti za svojo rabo. Že urejeno učno tvarino in sicer po razredu od 1. do 5. nam podajajo predloge: Bayr in Wunderlich in od 1. do 8. razreda: Blachfelner, Böhm, Eichinger in Wachter. Ker ima pa vsakdo svoj okus, zdi se mi, da je najbolje, da se ne drži učitelj samo jednih predlog, ampak da si sam prireja snov zdaj iz te, sedaj iz one zbirke. Meni sta izmed imenovanih najbolj všeč: Eichler II. Theil in Anděl.

Končno še omenjam:

*) Tretau ni odobren za rabo v ljudskih šolah.

Nasprotnikov ima prostoročno risanje vedno manj. Res se mu upira še marsikak dober učitelj in največkrat radi tega, ker še ni poskusil risati brez stigem. Prepričan sem pa, ako začne, gotovo več ne opusti tega, zakaj videl bo, kako zanimive so potem risarske ure, kako se kažejo polagoma lepi uspehi in kako zavedni v svojo sposobnost postajajo učenci pri tem pouku. Da pa ne zaostaja napredek, treba je, da se vsaj na isti šoli riše prostoročno. Zakaj, ako dobi učitelj v novem šolskem letu kakih 15 repetentov, ki so prej risali le po stigmah, ga to gotovo zelo ovira, v nasprotnem slučaju pa jako pospešuje pouk. Izkušnja me namreč uči, da so časih za drugi pouk nemarni in leni učenci izvrstni risarji. Tako sem n. pr. imel lansko leto v 5. razr. velikega lenuha za učenje, a risanje ga je veselilo tako, da je prostovoljno obiskoval vsako nedeljo risarski pouk na obrtni šoli.

Z ozirom na navedene vzroke in v prospeh risanja, katerega potreba za vsakdanje življenje, se kaže in pripoznava vedno bolj, predlagam:

Današnja konferencija naj sklene, da se v prihodnjem šolskem letu popolnoma opusti na slov. mestnih ljudskih šolah stigm. risanje in od 2. razr. dalje uvede prostoročno risanje brez stigem. (Sprejeto.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

L.

Ustavno življenje v Avstriji od leta 1867. do sedanjih dni.

2. Od ogerske pogodbe do Taafejevega ministerstva.
(1867—1879).

Potocki je hotel posameznim deželam privoliti večjo samostalnost ter se je pogajal s Čehi in Poljaki, a brezuspešno. Cesar razpusti državni zbor in deželne zbore. Češki deželni zbor zahteva velike pravice in Ogerski slično samostalnost in noče voliti poslancev v državni zbor. Ministerstvo pa je po „volilnem zakonu za silo“ razpisalo neposrednje volitve za Češko, vsled česa je prišlo 24 ustavovernih poslancev iz Češke v državni zbor, a češki poslanci vendar niso prišli. Početkom svečana 1871 je odstopilo Potockijevo ministerstvo.

Grof Karol Hohenwart je postal predsednik novemu ministerstvu in prevzel ministerstvo za notranje reči, Jireček nauk in bogočastje, Habietinek pravosodje, Holzgethan finance, Schöffle trgovino in poljedelstvo, in Scholl deželno brambo. To ministerstvo je bilo federalistično ter je hotelo posameznim deželam zlasti Galiciji in Češki privoliti večjo samostalnost in razširiti pravice deželnih zborov.

Hohenwart je razpustil nekaj pozneje državni zbor in one deželne zbore, v katerih so imeli večino ustavoverci. V novem državnem zboru je bila ministerstvu dvetretjinska večina gotova. Velike važnosti je bil češki deželni zbor, kateremu je došlo dne 12. kimovca l. 1871. cesarsko pismo, v katerem so se priznale pravice češkega kraljestva. Deželni zbor je po izstopu nemških poslancev zahteval velike pravice v 18 osnovnih (fundamentalnih) členih. Češka bi bila država za se ter imela z drugimi avstrijskimi deželami le nekatere skupne reči. Zahtevali so tudi, da venčajo cesarja kot češkega kralja.

Te zahteve so močno razburile Nemce, in grof Beust je predložil cesarju spomenico, v kateri se je jako nepovoljno izrazil o politiki Hohenwartovi. Tudi Madjari z ministrom Andrassyjem so bili nasprotniki Hohenwartovemu ministerstvu. Vsled teh razmer je odstopilo ministerstvo koncem vinotoka 1871. Kmalu potem je tudi odstopil Beust in grof Andrassy je postal minister za zunanje reči.

Knez Adolf Auersperg je koncem listopada 1871 sestavil novo (ustavoverno) ministerstvo, v katerem so bili Lasser (za notranje reči), Glaser (za pravosodje), Stremayr (za nauk in bogočastje), Banhans (za trgovino), Chlumetzky (za poljedelstvo), Holzgethan (za finance), Horst (za deželno brambo) in Unger (minister brez portfelja). Cesar je sklical deželne zbore 18. grudna, državni zbor pa 27. grudna. Prestolni govor pravi, da bode treba neposrednjih volitev v onih deželah, v katerih deželni zbori nočejo voliti državnih poslancev.

Andrassy je sprijaznil našo državo z Nemčijo in Rusijo. Cesar Franc Jožef I. je potoval kimovca leta 1872. v Berlin, kjer je bil sestanek z nemškim in ruskim cesarjem. Sklenila se je prijateljska zaveza med tremi vladarji.

Državni zbor se je zopet sešel 12. grudna 1872 in meseca svečana 1873 je predložil minister Lasser državnemu zboru „zakon o volilski preuredbi“, kateri je zadobil 2. mal. travna l. 1873. najvišjo potrditev. Vsled tega zakona so se uvedle namesto prejšnjih volitev iz sredine deželnih zborov neposrednje volitve v zbornico poslancev avstrijskega državnega zbora. Poslanska zbornica je dobila 353 poslancev, od katerih voli veleposestvo 85, mesta, trgi, trgovinske in obrtniške zbornice 137, in kmetske občine 131. Tako je po dvanajstletnem ustavnem prepiru zadobila poslanska zbornica samostalnost.

Tudi v neposredno voljenem državnem zboru ni bilo čeških poslancev. Minister Stremayr je predložil cerkveno-politične zakonske načrte, katere sta sprejeli obe zbornici, in cesar jih je potrdil vel. travna l. 1874., vendar pa odrekel potrditev zakonskemu načrtu o samostanih. Vel. travna 1875. je izstopil iz ministerstva dr. Banhans, Chlumecky je postal trgovinski minister, grof Mansfeld pa minister za poljedelstvo.

Leta 1874. je odstopil vojni minister Kuhn, katerega je zamenil češki namestnik Koller, in za njim l. 1876. baron Bylandt, namesto Holzgethana pa je postal državni finančni minister pl. Hofmann. Madjari so l. 1873. se nekoliko približali Hrvatom ter jim dovolili od skupnih dohodkov večjo svoto za hrvatske potrebe in jim dali za bana Mažuraniča.

Na Ogerskem je postal l. 1875. Tisza ministerski predsednik, kateri se je že l. 1876. začel pogajati z Avstrijo zaradi nove pogodbe. Po dolgotrajnem pogajanju se je l. 1878. ponovila pogodba z Ogersko zlasti o zadevah banke, finančnih- in obrtnih carin.

Vsled Andrassyjevega vpliva je berlinski shod l. 1878. naročil naši državi, da zasede in upravlja Bosno in Hercegovino, Turčija pa je dovolila Avstrijsko-ogerski državi upravo v sandžaku novipazarskem. Ustavoverna stranka se ni strinjala s to Andrassyjevo politiko ter nasprotovala l. 1879. v državnem zboru pri razpravi o berlinski pogodbi in vojnem proračunu. S tem postopanjem se je ustavoverna stranka zamerila višjim krogom in omajala stališče Auerspergovega ministerstva, iz katerega je izstopil Lasser. Ker pa je vlada le s pomočjo nasprotnih strank zmagala v tem vprašanju, podalo je ministerstvo svojo odstavko.

Sedaj sta hotela baron Pretis in za njim grof Taaffe sestaviti novo ministerstvo, kar se pa jima ni posrečilo. Stremayr je sestavil novo prehodno ministerstvo, v katerem je bil Taaffe minister notranje reči. Cesar je razpustil državni zbor, Taaffe pa se je pogajal s Čehi, kateri so zopet volili v deželni zbor in prišli v državni zbor in se udeležili razprav s pridržkom, da se ne odpovedó češkemu zgodovinskemu pravu. V novi poslanski zbornici so imeli večino Slovani in konservativni Nemci. Ministerstvo je odstopilo, in cesar je naročil grofu Taaffeju, da sestavi novo ministerstvo. Dné 12. mal. srpana l. 1879. je cesar poveril predsedstvo v novem ministerstvu grofu Taaffeju.

(Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

(Spisal Jos. Ciperle.)

18. Konec slovenske samostojnosti.

bri se pa niso umaknili za vselej. Kmalu po Samovi smrti so jeli zopet nadlegovati in napadati Slovence. Po teh večnih bojih s temi divjaki bil je pa s časom tako oslavljen naš narod, da je moral tedanji njegov knez Borut l. 748 Bavarce na pomoč poklicati. Ti so res prišli, ter premagali s Slovenci vred Obre; a njih vojvoda

Tesel III. prisilil je ob enem Boruta, da ga je priznal kot vrhovnega poglavarja čez Karantanijo.

Z letom 748. tedaj je bilo konec slovenske samostojnosti. — In ko so si leta 788 Franki podvrgli Bavarce, so prišli tudi Slovenci pod jarem frankovski.

Tudi ti so s početka še pustili Slovincem lastne kneze, tudi slovenske uprave se niso dotikali. Bili so frankovski vladarji ravno tako le vrhovni poglavarji Karantanije, kakor poprej Bavarci.

A ko se jim l. 828 uprè slovenski knez Ljudevit, ki je pa bil premagan, storili so Franki to, po čemur so že dolgo hrepeneli. Razrušili so popolnem slovensko upravo, pregnali kneza, ter jeli neomejeno gospodariti po deželi slovenski.

Njih prvo delo je bilo to, da so razkosali staro Karantanijo. En kos je dobil ime Karintija; Gorenji Korotan je bil krščen po reki „Steyer“ v Steiermark; v savinjski dolini so jeli gospodariti Celjski grofi; gornjo stran sedanje Kranjske, t. j. Gorenjsko so imenovali „Creina marcha“. Glavno mesto njeno je bil Kranj. Dolenjska stran je dobila ime „Windische Mark“; južni in jugozapadni del Karantanije je pa prišel pod oblast goriških in furlanskih grofov.

Iz te dobe pa sledi priseljevanje Nemcev in Lahov na slovensko zemljo.

19. Nemška oblast.

Žilav narod so morali biti naši pradedje. Ni jih vničila niti rimska, niti longobardska, niti bavarska oblast, ako ravno je postopala z njimi surovo in kruto. Vse te oblasti niso v teku premnogih stoletij prizadele toliko ran našemu narodu, kakor frankovska in pozneje nemška sila v jako kratkem času. Šele omenjeni ti sili vgonobili ste na tisoče naših pradedov; še le Franki in Nemci stisnili so narod slovenski med one tesne meje, v kojih se nahaja dan danes. In treba je še dan danes narodu velike pozornosti, velicega napora, da se mu še bolj ne zožé njega meje. Med sosednimi narodi nima naš narod prijatelja, nikjer ni za-nj sočutja, nikjer pravice. Poznajo ga le tam, opirajo se na-nj le tam, kjer velja izkoriščati njegove sile v prid tujim žepom. Dežele, koje so bile pred prihodom Frankov čisto slovenske, ponašajo se sedaj s tem, da so trdnjave nemštva. Slovenec je sedaj tam tujec, kjer je bil nekoč gospodar. Da, v grmanizovanji so bili in so še sedaj Nemci nedosegljivi mojstri.

Početek grmanizaciji so bile marke, v koje je krojil Karol Veliki in njegovi nasledniki podjarmljene dežele. Namestniki cesarjevi v teh markah so bili tako imenovani mejni grofi, v začetku Franki,

pozneje Nemci. Njih prvi ali prav za prav prvotni nalog je bil ta, da so bajé čuvali meje frankovske države. A kmalu pripal jim je še drug, jako pomenljiv in usodepolen nalog, da potiskajo nemško mejo kolikor mogoče v slovanski svet. S tem je pa bila podpisana narodna smrt premnogim slovanskim narodom, in osobito narodu slovenskemu.

Ta nalog so izvrševali ti mejni grofi tako iskreno, kakor bi veljalo iztrebljati Bog zna kako opasen in škodljiv narod. Meč in prognanstvo sta bila tu na dnevnem redu. Nemška domovina se mora širiti! — to geslo je veljalo takrat takó, kakor velja še dan danes. Pri vsem tem so pa bili Franki goreči kristjani, in Karol Veliki prišel je celó med svetnike.

Še s tem se ne mogó opravičiti te grozovitosti, da so bili morda Franki in Nemci v onih dobah bolj izobraženi, nego tedanji Slovenci. Morda je bilo celo ravno nasprotno. Na nižji stopinji kulture pa gotovo niso bili takrat Slovenci, kakor Nemci. Saj vemo, da se je celó Karol Veliki na svoje stare dni še le učil čitati in pisati, in da nemški vitezi, ki so bili vendar cvet nemškega naroda, tega še v poznejših dobah niso znali. Niti olika, niti omika nemška ni upognila Slovencev, ampak le močnejša nemška pest strla in vničila je po dolzih bojih z raznimi vragi oslavljeni narod slovenski.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz krškega okraja. (Pomladansko zborovanje „Pedagogiškega društva“ v Škocijanu na Dolenjskem.) Dično „Pedagogiško društvo“ je imelo po sklepu zadnjega zborovanja v Boštanji ob Savi svoje letošnje pomladansko zborovanje v Škocijanu pri Dobravi, v prav prijazni rojstveni vasi misijonarja Ignacija Knobleharja. Odbor je bil — poleg običajnih točk — postavil na dnevni red dve prav zanimivi točki, namreč: a) „Kako učitelj lahko pospešuje navadno blagostanje“ in b) „Meritev teles v ljudski šoli“. To in lepa okolica Škocijanska kakor tudi krasni pomladni dan privabila je dné 6. m. m. 26 gospic učiteljic in gospodov učiteljev k imenovanemu zborovanju, katerega je tudi počastil domači g. kaplan s svojo navzočnostjo. — Točno ob 11. uri otvori g. predsednik Jože Bezljaj zborovanje, izrazujoč svoje veselje nad tem, da je prišlo toliko udov v Škocijan, pozdravlja prav prisrčno vse prisotne — sosebno pa gospe in gospice učiteljice, ki so se udeležile v tako lepem številu današnjega shoda, kličóč vsem: „Dobro došli“!

Na to se je prečitalo odborovo poročilo od zadnjega zborovanja do danes, kar se je odobrilo brez ugovora.

Zdaj nastopi naš vrli g. predsednik ter nam kaže z nekaterimi šolarji domače šole prav praktično in umljivo, kako naj se obravnava z otroci višje skupine „meritev teles v ljudski šoli“. Če ravno mu je bil za to obsirno nalogo čas prav tesno odmerjen, skazal se je vender učitelja — veččaka temu težavnemu in otrokom ne lahko umljivemu predmetu. Obravnaval je vse tako priprosto in razumljivo, da so mu otroci na vsa vprašanja odgovarjali pravilno in točno. Zeleti bi le bilo, da se g. Bezljaj kot strokovnjak povabi

k letošnji okrajni učiteljski konferenciji, da ondi obravnava ta predmet še jedenkrat in obširnejše v navzočnosti vsega učiteljstva domačega šolskega okraja. Taka praktična obravnavna koristi več, kakor še tako dolgo čitanje kakega suhoparnega predmeta! —

Tej koristni praktični obravnavi je sledil govor g. ravnatelja Ivana Lapajne: „Kako učitelj lahko pospešuje navadno blagostanje“. Gosp. govornik nam je navedel iz svoje lastne skušnje mnogo napotkov, kako je ljudskemu učitelju sploh mogoče v tej zadevi storiti in doseči kaj koristnega. „Povsodi — povdarjal je g. ravnatelj — „pri kmetijstvu, pri posojilnicah, pri raznih družbah zamore učitelj poleg svoje stanovske dolžnosti delovati mnogo v prid ljudstva in v ugled svojega stanu. Učitelj je dandanes faktor, s katerim morajo vsi naobraženi slojevi človeštva računati. Ako bomo vstrajali na tem potu svojega delovanja, ni se nam bati tudi najhujših viharjev — in konečno nam postanejo celo naši navidezni in skriti nasprotniki prijazni, dobro vedoč, da ljudski učitelj deluje vedno in povsodi po besedah našega prvega pesnika Simona Gregorčiča:

„Dolžan ni samó“, kar veleva mu stan,
Kar môre, to môž je storiti dolžan“!

Temu naudušenemu govoru sledila je občna pohvala. Pri „razgovoru o raznih šolskih vprašanjih“ oglašil se g. nadučitelj Gebauer iz Šmarjete ter nasvetuje hospitalizacijo pri zborovanjih „Pedagogijskega društva“, na kar g. predsednik pripomni, da tej želji rad vstreže; samo bilo bi bolje, da bi se o tem razgovarjalo obširneje pri okrajni konferenciji, ker to spada v njeni delokrog.

Živahen razgovor se dalje vname pri nasvetu g. predsednika: Kako naj „Pedagogiško društvo“ obhaja dostojno 50 letnico slavnega vladanja presvetlega cesarja in vladarja Franciška Jožefa I.? Po nasvetu g. nadučitelja iz Mokronoga se je sklenilo, izdati v prihodnjem „Pedagogiskem letniku“ v ta namen primeren in koreniti spis na prvem mestu s cesarjevo podobo vred, v katerem bi se posebno oziralo na to, koliko dobrega in koristnega se je storilo za povzdigo ljudskega šolstva pod slavnim vladanjem sedanjega presvetlega cesarja. — Nadejamo se, da bode odbor rešil to nalogo častno in naprosil v ta namen kakšnega spretnega pisatelja. —

Isto tako se je sklenilo, da se v prvem „Pedagogiskem letniku“ nekoliko ozira na uspešno desetletno delovanje „Pedagogijskega društva“ s kakim spisom. —

Ker se k besedi nihče več ne oglašil, g. predsednik zborovanje zaključi s trikratnim „slava“ in „živijo“ klicem na presvetlega vladarja. —

Po zborovanji smo si ogledali vzorno urejeni šolski vrt g. nadučitelja Lavriča. Skupni obed smo imeli v hiši g. trgovca in oštirja Durjave, kateri nam je po prilično nizki ceni postregel prav dobro. Se ve, da se tudi ni manjkalo raznih napitnic. Domači g. nadučitelj nas je s svojim neusabljivim humorjem zabaval izborno. In ako še omenimo, da je g. Lavrič preskrbel olepšavo z barjaki, ki so nas pozdravljali raz mnoge hiše — ter celo streljanje z možnarji, ki so nam doneli ves čas v pozdrav, povedali smo vse! G. nadučitelju Lauriču za tako dostojen vsprejem v lepi in prijazni vasi Dolenjski bodi na tem mestu izrečena v imenu odbora in vdeležencev „srčna zahvala“! Na veselo snidenje v jeseni pri zborovanji v Radečah. —

—7.

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Josip Rustija, nadučitelj v Košani, 1 gld.

Učiteljski konvikt: G. Fran Hubad, c. kr. ravnatelj ljublj. učiteljske i. dr. 4 K; g. Fran Velkaverh, obč. svetovalec, posestnik i. dr. v Ljubljani, 10 K; gosp. Richard Seber, lastnik tiskarne v Postojini, 10 K; učiteljstvo mestne nemške dekleške v Ljubljani in sicer: gđc. Konschegg Friderika 1-80 K; gđc. Raunacher Ema 1-20 K;

gdč. Illerschitsch Franja 1-20 K; gdč. Golf Klotilda 1-20 K; gdč. Naglas Jakobina 1-20 K; gdč. Cidrich J. 1-20 K; gdč. Sernec Božena 1-20 K; gdč. Bauer Alojzija 1-20 K.

M. Močnikov spomenik: Neimenovan po g. Štefan Primožiču iz Postojne 2 gld.; g. Janez Saje, nadučitelj v Št. Jerneju 1 gld.

Odkritje A. Praprotnikove spominske plošče se zaradi pevskih vaj preloži na 4. dan mal. srpana; odkritje M. Močnikove spominske plošče se bode vršilo na željo njegovih čestilcev v velikih počitnicah.

Ebenhochov šolski predlog. Velika večina čeških učiteljskih društev je že uložila prošnjo potom svojih državnih poslancev na poslansko zbornico za odklonitev Ebenhochovega šolskega predloga. — Posnemanja vredno!

Osobna vest. G. J. Klemenčič, nadučitelj na Rečici, se je odpovedal službi na meščanski šoli v Krškem.

Uzorcji šolskih zvezkov v prid učiteljskemu konviktu, založil Josip Petrič, se ravnokar razpošiljajo vsem šolskim vodstvom po Slovenskem. Risanke, ki imajo tako obliko, kakor vse druge risanke, ki so že v rabi, se dobé tudi brez stigem. P. i. tovariše in tovarišice prosimo, da takoj opozoré prekupčevalce na Petričeve zvezke v prid učiteljskemu konviktu, da si svojo zalogo čim preje napolnijo z njimi. Kolikor več teh zvezkov se bo razpečalo in porabilo, toliko več dohodkov bo imel „učiteljski konvikt“. Torej le na delo, tovariši, in vpeljimo z novim šolskim letom po vseh slovenskih šolah „Petričeve zvezke v prid učiteljskemu konviktu“!

Odobren zemljevid. Visoko ministerstvo za nauk in bogočastje je z razpisom z dné 5 vel. travna 1897 št. 10455 odobrilo V. Haardtov stenski zemljevid Palestine, ki ga je za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen.

Vabilo. Učiteljsko društvo za radovljiški okraj zboruje dné 3. rožnika t. l. v Jesenicah. Začetek ob 10. uri zjutraj. Poročal bode g. Val. Zaverl „Kako napravi učitelj pouk zanimiv?“ K obilni udeležbi vabi *odbor.*

Protiv Ebenhochovi šolski predlogi se sklepajo resolucija za resolucijo ne le od strani učiteljstva ampak tudi od drugih društev in korporacij. Štajerska učiteljska zveza („Lehrerbund“) pa je te dni poslala obema zbornicama državnega zbora dobro utemeljeno peticijo, naj bi se ta predloga odklonila.

Poziv članom „Zaveze“! V državnem zboru predlagali so gg. Ebenhoch-Dipauli in tovariši, člani „katoliško-ljudske“ stranke premembo šolskega zakona. Ta predloga meri na to, da bi se ljudsko šolstvo podeževalo in bi imeli deželni zbori odločilno besedo pri vseh zadevah, tičečih se ljudskega šolstva. Ako bi ta predloga obveljala, zadal bi se zlasti slovenskemu narodu smrten udarec, imel bi nedogledno slabe posledice za naše šolstvo in učiteljstvo.

Slovensko učiteljstvo izreklo se je še pred nedavnim časom iz tehtnih razlogov za poddržavljenje ljudske šole. Dokler nimamo združene Slovenije, dokler se v Avstriji ne izvede federalizem na narodnostni podlagi, bilo bi našemu narodu podeželenje ljudske šole v obče velika nesreča. Kajti v tem slučaju izročila bi se razen na Kranjskem po vseh drugih slovenskih krajinah slovenska šola in po njej slovensko ljudstvo na milost in nemilost tujčevi peti.

Gg. Ebenhoch-Dipauli in tovariši pa so šli celo tako daleč, da so v večini avstrijskih kronovin izročili ne samo narodno ampak celo tudi versko vzgojo poljubni usodi, da le v nekaterih kronovinah zagotové svoji stranki oblast nad šolo in učiteljstvom — nad ljudstvom!

Slovensko učiteljstvo, slovensko razumništvo se mora odločno upreti taki preosnovi sedanjega šolskega zakona!

Obracamo se torej do vsega v „Zavezi slov. učit. društev“ združenega naprednega učiteljstva, da zastavi vse svoje moči v obrambo svojih pravic, v obrambo ljudskega šolstva in narodne izobrazbe.

Namen nove šolske predloge je znan. Tovariši, tovarišice! Stopimo mej narod, pojasnimo mu pretečo nevarnost, združimo se z vsemi izobraženimi, zavednimi rojaki po vseh slovenskih krajinah na odločen odpor napram nakanam gg. Ebenhoch-Dipauli et Comp.

Delujmo na to, da se vse razumništvo, vsi sloji slovenskega naroda obrnejo na merodajno mesto s peticijami, resolucijami ali protesti, da preprečimo uresničenje te predloge! Odbijajmo brez strahu sicer in odločno, pa stvarno in mirno sovražni napad! Saj branimo s tem sebe, svoje družine, svoj narod!

In osamljeni ne bomo v tem boju.

Vsak pošten rodoljub, vsakdo, komur še ni do cela zamrla ljubav do svojega teptanega naroda, kateremu ni narodnost in vera le fraza in sredstvo, bode gotovo z nami, na naši strani, v naših vrstah!

Tovariši, tovarišice! Časi so resni! Na delo torej za stanovsko našo čast in pravo, na delo v prosep našega šolstva, v prosep naroda slovenskega!

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ po Kranjskem, Koroškem, Stajarskem in Primorskem:

Dragotin Česnik s. r.
t. č. tajnik.

Luka Jelenc s. r.
t. č. predsednik.

Šolski predlog. K Ebenhochovemu šolskemu predlogu se misli od strani čeških veleposesnikov predlagati dostavek, naj se šole organizujejo tako, da bodo ugajale večini šolo obiskujočih otrok glede vere in narodnosti. Kjer je več starišev druge vere ali narodnosti, se jim bodo dovolile razne olajšave, če bodo hoteli za svoje otroke osnovati svoje šole. Pred vsem jim ne bode treba donašati za javne šole, ako bodo za svoje šole vsaj toliko donašali, kot bi morali za javne. Deželni zbori bodo smeli sklepali o tem, kako se poskrbi za šole narodnih in nemških manjšin. V posebno meševitih okrajih se bodo pa smele upeljati dvojezične šole, na katerih se bodeta oba jezika jednako učila, ako to sklene deželni zbor. Nam je ta nasvet jako všeč, a le bojimo se, da ga bi naši nasprotniki po svoje izrabili. Pri nas so razmere drugačne, kakor na Češkem. Koroški in štajerski Nemci bi tak zakon, če se sklene, porabili le v to, da po Slovenskem, kjer je le nekaj Nemcev, osnujejo take nemške šole. Za slovenske narodne manjšine bi ne poskrbeli. Vpeljali bi pa dvojezične šole na Slovenskem, kjer bi ne mogli nemških. Skušnje pa nas uče, da take dvojezične šole so v resnici le nemške in je njih glavni, če ne jedini namen, utepanje nemščine.

Proti Ebenhochovi šolski predlogi je sklenilo jednoglasno tudi društvo učitelje in odgojiteljic v Avstriji 7. vel. travna resolucijo. V tej se povdarja, da bi bila najobčutljivejše prizadeta odgoja deklic s pomanjšanjem šolske dolžnosti. Razen tega odbija resolucija predlogo tudi zategadelj, ker bi ista izrinila iz javnih šol skoro do cela ročna dela.

Izpit učne usposobljenosti za ljudske in meščanske šole v Ljubljani so trajali od 3.—14. vel. travna. Aprobirani so sledeti kandidati in sledeče kandidatkinje. Za prvo skupino meščanskih šol: Z nemškim učnim jezikom s. Marija Anunziata Branchi in s. Brigita Oražen, z nemškim in slovenskim učnim jezikom pa s. Bernarda Raktelj. Za drugo skupino meščanskih šol z nemškim in slovenskim učnim jezikom pa s. Filomena Fabjan in s. Maksimilijana Kolenc (z odliko). Za ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom so prebili izpit: Gospodje Ivan Baraga, Franc Borštnik, Engelbert Kavčič, Vincencij Krek, Ivan Stupica, Ivan Zupančič, gospica Terezija Mihelič in s. Hildegardis Lebar (z odliko), z nemškim učnim jezikom pa s. Ignacija Klump (z odliko). Specijalni izpit za nemški učni jezik na ljudskih šolah sta prebila gosod Alojzij Bajec in gospodičina Marija Hanel, dopolnilni izpit za katoliški verouk gospoda Ivan Kreinžar in Franc Makovetz, izpit za francoščino z nemškim učnim jezikom pa Angiolina baronica Manfroni-Manfort (z odliko), in gospodičini Elza Polaczek in Adelajda pl. Purschka. — Na c. kr. ženskem učiteljsku je zadobila učno usposobljenost za pouk v ženskih ročnih delih z nemškim učnim jezikom s. Karolina Biščak.

Prenos Kopitarjevih kostij. Ker se je na Dunaji opustilo pokopališče sv. Marka, na katerem sta pokopana slovenski učenjak Jernej Kopitar in njegov učenec. Srb Vuk Štefan Karadžić, je „Matica Slovenska“ sklenila s pomočjo „Podpornega pisateljskega društva v Ljubljani“ prepeljati kosti tega velikega Slovana prihodnji mesec v Ljubljano.

Tragičen konec otročje igre. V Berlinu sta delavec Wilke in njegova žena pustila v soboto zvečer svoje tri dečke same doma. Dečki so si kratili čas na različne načine in naposled sta starejša dva najmlajšega, starega 7 let, obsodila v šali na smrt, in ga prav pravilno obesila. Šala se je premenila v tragično smrt. Ko sta starejša fanta videla, kako se obešencu črni obraz, sta strahoma, mesto da bi dečka snela, zbežala iz sobe in se skrila. Ko sta se roditelja vrnila, našla sta otroka že mrtvega.

Vasco de Gama. Dne 24. mal. travna je štiristo let, kar je portugiški kapitan Vasco de Gama s štirimi ladjami in 160 možmi odjadril iz svoje domovine, da najde morsko pot v Indijo. Podjetje se mu je posrečilo in s tem je bila Indija s svojimi neizmernimi zakladi pridobljena za Evropo. Vasco de Gama je našel pot, po kateri so prišle neštete milijarde v Evropo, a vzlic temu slave štiristoletnico njegovega odhoda samo — geografi. Portugiški kralj Emanuel Veliki je dal Gami sredstva za to potovanje. Dne 20. vel. travna 2498. l. je prišla ekspedicija v Kalkuto. Gama je pozneje še dvakrat potoval v Indijo, kjer je umrl l. 1524.

Okrožnica. Redna okrajna učiteljska konferencija za učitelje utrkvističnih in slovenskih ljudskih šol Kočevskega okraja vršila se bode dné 30. rožnika 1897 ob 9. uri zjutraj v Ribnici. Dnevni red: 1. Predsednik otvori konferencijo in imenuje namestnika. 2. Volitev zapisnikarjev. 3. Opazke pri inspekcijah. 4. Razgovor o znanih ukazih. 5. Risanje brez stigem. Poročevalec g. nadučitelj K. Simon. 6. Razdelitev učne tvarine iz realij za posamezne kategorije ljudskih šol. Poročajo gg. člani stalnega odbora. 7. Poročilo knjižničnega odbora, predlaganje računa in nasveti o nakupu novih knjig. 8. Določijo se šolske knjige za prihodnje šolsko leto. 9. Volitev a) knjižničnega, b) stalnega odbora. 10. Nasveti ki se imajo saj 8 dni pred konferencijo pismeno doposlati stalnemu odboru v roke g. predsednika.

C. kr. okrajni šolski svét v Kočevji, dné 13. vel. travna 1897.

Predsednik *Thoman m. p.*

Šolskopolični časopisi. V kratkem bodo začeli izhajati bržkone trije šolskopolični listi in sicer: „Freie deutsche Schule“ bode izhajala na Dunaju (XIX. Blaschasse 1, Kahlenbergdorf). Urednik temu listu bo Rudolf Rehling. — Tovariš Salzlechner namerava v Dolenji Avstriji izdajati „Deutsche Sonntagszeitung“. — Odsek šesterih udov nemško-avstrijske učiteljske zveze bo pa izdajal obširen šolskopolični list, ki bo izhajal v začetku po dvakrat na teden ter veljal 6 glđ. na leto. Prva številka izide že dné 1. mal. srpana. — Šolskopolični listi so dandanes neobhodno potrebni; tudi slovenski učitelji bi potrebovali tak list, ki bi se potezal jedino le za pravice in ugled našega stanu. To vprašanje bi se dalo tudi prav lahko rešiti in sicer, če bi postal jeden sedanjih naših glasil šolskopoličen list, drugi bi pa prinašal zgolj pedagoško vsebino. Mogoče bi se dalo dognati to že pri prihodnjem zborovanji „Zaveze“ v Celji, ki bo bržkone dné 8. in 9. kimovca. Čim več pojasnjevanja od naše strani, tim teže bo delo naših sovražnikov.

Izpiti usposobljenosti na c. kr. učiteljišči v Mariboru so se vršili v majniškem obroku od 8. do 10. m. m. Za izpit se je bilo oglasilo 10 kandidatov in 1 kandidatinja za ljudske in 2 kandidata za meščanske šole in sicer jeden iz I. in jeden iz III. strokovne skupine. Izpit je prestala 7 kandidatov in 1 kandidatinja pa jeden kandidat (gospod Fr. Gabršček, začasni glavni učitelj na c. kr. ženskem učiteljišči v Ljubljani) za meščanske šole (I. strokovna skupina); 2 kandidata za ljudske šole se že drugokrat nista potrdila, istotako 1 kandidat za meščanske šole. Za nemški in slovenski učni jezik je bilo potrjenih 6 kandidatov za ljudske in 1 kandidat za meščanske šole, 2 kandidata in 1 kandidatinja za ljudske šole pa samo za meščanske šole.

Na c. kr. ženskem učiteljišču se začno izpiti za otroške vrtnarice in za učiteljice ženskih ročnih del dné 21. rožnika t. l.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta z dné 19. t. m. smo dobili sledeče poročilo: Potem, ko proglasi predsednik sklepčnost in pozdravi navzočne člane, poroča zapisnikar o došlih tekočih stvareh in pove, kako so bile rešene. Sklene se, da je pustiti na ogled poslano Koprivnik Majcnovo: „Začetnico za slovenske šole“ krožiti krog vodstev vseh tukajšnjih javnih in zasobnih ljudskih šol. — Učiteljci Franji Zemné na mestni deklški osemrazrednici se pripozna III. službeno-starostna doklada od 1. vel. travna t. l., katehetu Ivanu Smrekarju na II. mestni deški petrazrednici in na mestni deklški osemrazrednici pa II. službeno-starostna doklada od 1. sušca t. l. Sklene se priporočiti jednega mestnega učitelja pri veleslavnem deželnem odboru za podporo glede obiska drugega rokotvornega tečaja na Dunaji o prihodnjih velikih počitnicah; drugega učitelja pa visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu za podelitev Metelkove ustanove. Visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu se imajo predložiti nasveti, kako bi bilo zdanjim razmeram primerno šoli in šolskim oblastvom skrbeti za pravno zanemarjene otroke in odstraniti nedostatke v tem pogledu. Na znanje se vzame, da se bo letošnja okrajna učiteljska konferencija za nemške ljudske in meščanske šole vršila v soboto dné 10. mal. srpana t. l. ob 8. uri zjutraj v telovadnici I. mestne deške petrazrednice.

Katerih živali ne smemo moriti? Na Francoskem obsegajo šolske knjige vsebino pouka o koristi raznovrstnih živali, ketere se čestokrat preganjajo in pokončavajo. Ondi se bere: Jež: Živi večinoma o miših, majhnih glodavcih, polžih in ogridih. — Ne ubijajte ježa! — Krastača: Prava pomagalka kmetovalcu. Vsaka požre 20—40 žužkov na uro. Ne pokončavajte krastač! — Krt: Žre neprenehoma ogrce, bube, gosenice in druge poljedelstvu škodljive žužke. Nikdar se še ni dobila rastlinska snov v njegovem želodcu. Ne pokončavajte krt! — Vsaka dežela ima vsako leto milijone zgube, zaradi žuželk. Ptiči so rojeni sovražniki istih, ketere zamorejo z nedosegljivo vstrajnostjo s pridom pokončavati. Oni so veliki pokončevalci gosenic, tedaj pomagaci kmetijstva in sadjarstva. Ne preganjajte ptičev! — Bolhači in travnica: Oni so najboljši prijatelji poljedelca in

vrtnarja, ker listne ušice, katere rastlinam škodujejo, v velikih množinah pokončavajo in žró. — Ne pokončavajte jih! Tudi kuščarice ne pokončavajte. Resnica je, da so kuščarice požrešne ropne živalice; žive se le o škodljivih mehkužcih, bubah, gosenicah, muhah in hroščih; nekaj tudi o črvih in polžkih. Požrešnost teh živalic je pravi blagoslov za poljedelca. Korist teh živali je tako velika, da nekateri prirodoslovci priporočajo naseliti kuščarice kot pokončevalce vse golazni v vrte in polja. *Jos. Korošec.*

Naznanilo. Z današnje številko je postal naš odgovorni urednik ob jednem tudi izdavitelj „Učit. Tov.“; Slovensko učiteljsko društvo pa ostane lastnik in založnik.

Učiteljski koledar. — Založnik g. A. Gabršček v Gorici nam naznanja, da je priredil 1000 iztisov koledarja, a doslej je razprodanih komaj 450. Ker je pa prošlo že 5 mesecev in da bi veliki deficit vsaj deloma pokrili, je znižal ceno na 1 gld. Zdaj se ne more nikdo izgovarjati, da koledar je predrag. Zato vsi po njem! — Založnik je nakupil za tisek povsem nove črke in toliko, da stoji ves stavek; potrosil je nad 1200 gld. Ako ga učitelstvo proti na cedilu, da ne bo mogel naprej, bo zguba vendar preobčutna.

Zahvala. Slavni „odbor okrajne posojilnice v Kamniku“ podaril je blage volje tukajšnji šoli 5 gld. in slavni odbor „Narodne šole“ poslal ji je mnogo raznovrstnega šol. blaga, za kar se v imenu učitelstva in šolske mladine najtoplejše zahvaljuje.

V Domžalah, dne 12. svečana 1897.

Francišek Pfeifer.

Zahvala. Slavna okrajna posojilnica v Kamniku je blagovolila podariti tukajšnji šoli znesek 10 gld. Za ta velikodušni dar se najiskrenejše zahvaljuje šolsko vodstvo v Zalogu, dne 17. svečana 1897.

Jakob Slapar, šolski voditelj.

Zahvala. Slavna „Posojilnica“ v Krškem blagoizvolila je podariti tukajšnji šoli 200 kom. pisank. Za ta dobrohotni dar se podpisani v imenu šolske mladosti prav toplo zahvaljuje. Nakloni Bog še več enakih dobrotnikov naši revni šoli!

Šolsko voditeljstvo v Vel. Trnu, dne 13. prosinca 1897.

J. Osana, pom. učitelj.

Zahvala. Slavna „Kmetška posojilnica Ljubljanske okolice“ podarila je naši šoli velikodušno darilo v znesku 15 gld., kar se boče porabilo deloma za nakup samoučil revnim učencem, deloma pa za izdrževanje šolskega vrta. Podpisana se za ta blagi dar preiskreno zahvaja v vsiklikom: „Bog plačaj tisočkrat“, kar se milej dobrotnici i za prihodnost v blago naklonjenosti iskreno priporočata.

Za krajni šolski svet in šolsko voditeljstvo na Dobrovi, dne 4. vel. travna 1897.
Franc Birtič, predsednik.

Matija Rant, šolski voditelj.

Zahvala. „Narodna šola“ blagovolila nam je za mali znesek poslati dokaj pisalnega in risarskega blaga. Za ta blagi dar se izreka tem potom najprisrčnejša zahvala, osobito še slavni kamniški posojilnici, ki je darovala v ta namen 10 gld.

Komenda, dne 11. sušca 1897.

J. Mesner, voditelj.

Zahvala. Slavna okrajna posojilnica v Kamniku darovala je šoli v Tunjicah 5 gld., za kateri znesek se podpisano šolsko vodstvo iskreno zahvaljuje.

Šolsko vodstvo v Tunjicah, dne 12. svečana 1897.

Jos. Pintar, šolski voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 378

o. šol. sv. Na trirazrednici v Semiču je drugo učiteljsko mesto z letno plačo 500 gld. zatrdno namestiti.

Prošnje se naj vlagajo do 10. roznika t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 18. vel. travna 1897.

Št. 680

o. šol. sv. Na meščanski šoli v Krškem je popolniti službo 4. učitelja za zgodovinsko-jezikovno stroko z nemškim učnim jezikom z letno plačo 800 gld. in z postavnimi starostnimi dokladami.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se zakonitim potom semkaj vlagajo do 19. roznika 1897. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 25. vel. travna 1897.

Šl. 816

o. šol. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Knežaku je stalno popolniti drugo učno mesto s prijemki III. plačilnega razreda. Prosilci naj svoje pravilno obložene prošnje predpisanim potom semkaj vložijo do dne 15. rožnika 1897.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 20. vel. travna 1897.

Laschan m. p.

V podpisnem založništvu so izišle
in se dobivajo
po 50 kr. knjiga:

Pripovedke

iz avstrijske zgodovine.

Nabral in priredil Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani.

Tiskarna R. Milic.

Slovensko učiteljsko društvo je izdalo in založilo te-le knjige:

Komensky-Ravnikar: „Didaktika“ 50 kr.

Dimnik: „Domoznanstvo v ljudski šoli“ 50 „

* * „Učiteljski večeri“ 20 „

Ciperle: „Národna vzgoja“ 30 „

Vse te knjige se dobivajo pri upravnistvu našega lista; pri urednistvu se pa dobiva:

Dimnik: „Domača vzgoja“ 1 gld.

Zahtevajte ilustrovani cenik za navadne in c. kr. izključljivo privilegovane

harmonije in didaktafone

iz tvornice Jos. Lenarčič & Co. na Vrhniki pri Ljubljani.

➡ Tvrdba podpira tudi učiteljski konvikt! ➡ (8—2)

Goriška tiskarna A. Gabršček

zalaga te-le časopise:

1. „Soča“. Tednik, izhaja 27. leto. Cena gld. 440 na leto.
2. „Primorec“. Izhaja 5. leto vsak drugi torek. Cena 80 kr.
3. „Slovanska knjižnica“. Izhaja v mesečnih snopičih. Doslej jih je izšlo že 61. Cena gld. 180, posamičnim snopičem pa 18 kr.
4. „Knjižnica za mladino“. Doslej izšla 2 letnika ali 24 trdo vezanih snopičev. Cena letniku gld. 240 ali po 25 kr. posamični snopič.

Dalje so izšle knjige:

„Gluhonemi“ gld. 130. — „Materino delo za Boga in domovino“ 70 kr. — Roman „Bele noči“ 25 kr. — „Venec slovanskih povestij“ 55 kr. — „Zgodovinske črtice o Goriški“ 55 kr. — Novo književno podjetje: „Salonska knjižnica“. — V Ljubljani na prodaj pri Zagorjanu in Fischerju. (9—1)

Ivan E. Weixl

v Kamnici pri Mariboru

priporoča svoje higij., c. in kr. priv. šolske klopi in dovoljenje za njih ponarejanje po nizki ceni. — Ta sestav pridobil si je strokovnjaško in zdravniško simpatijo povsem, in je vpeljan že v mnogih šolah avstrij.-ogers. dežel in tudi Nemške države. (5—8)

Razgled gratis in franko.

Brata Eberl,

tovarna oljnatih barv, firneža in lakov; pleskarja
c. kr. drž. in c. kr. priv. južne železnice

v Ljubljani, v Franciškanskih ulicah št. 4.

prevzmeta vsa v pleskarstvo spadajoča, dekorativna, stavbinska in po-
hištvna dela. Slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom priporočata
nebliščeči lak za šolske table.

Delo reelno in fino, izvršitev točna in po najnižjih cenah. (2—9)

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernove ulice št. 9

priporočata svojo bogato zalogo izgotov-
ljene moške in ženske obleke v vsaki
velikosti ter najboljše perilo in zavrat-
nice po najnižji ceni.

**Kdor si kupuje obleko, ogleda naj
si najprvo najino zalogo.**

Naročila po meri se izvršujejo točno
in ceno na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo franko
in zastonj. (3—9)

P. i. učiteljstvu znižane cene.

Franc Čuden

urar v Ljubljani, Mestni trg št. 25.

priporoča svojo bogato zalogo vsako-
vrstnih žepnih in stenskih ur, bu-
dilnikov, prstanov, uhanov, šival-
nih strojev od 25 gld. naprej, bi-
ciklov od 125 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo natančno
in točno.

Novi cenovniki na zahtevanje
franko in zastonj. (4—9)

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

 Naročnike prosimo, da se ozirajo pri naročilih in nakupovanju na oznanila našega lista.

 Šolski zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“.

Josip Petrič,

trgovec s papirjem in izdelovatelj šolskih zvezkov

v prid „Učiteljskemu konviktu“

v Ljubljani na sv. Petra cesti

(blizu Frančiškanske cerkve)

priporoča svojo dobro urejeno trgovino s papirjem, pisalnim in risalnim orodjem, ter nadalje svinčnike „družbe sv. Cirila in Metoda“.

V zalogi ima vedno najboljši pisarniški, pisemski, ovojni in raznovrstni drugi papir, kakor tudi „narodni papir“.

Velika izber držal, peres, gumic, šolskih ploščic, črtalnikov, čopičev, ravnil, risalnih desk, barvic, raznovrstnega črnila, bilježnikov, poslovnih in spominskih knjig, uradnih in družih zavitkov ter sploh vse v to stroko spadajočih predmetov po najnižjih cenah.

 Častitim gospodom šolskim voditeljem, učiteljem in gospodičnam učiteljicam znižane cene!

(6—4)

 Zahtevajte jih odločno v vseh trgovinah!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 6 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod Fran Črnagoj v Ljubljani (na Barju).

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. Oznanila in poslanice se računijo za celo stran 10 gld., pol strani 6 gld., $\frac{1}{3}$ strani 4 gld., $\frac{1}{4}$ strani 3 gld., $\frac{1}{8}$ strani 2 gld. manjši inserati po 15 kr. petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru.

Lastnik in založnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.

Zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“ po načrtu g. mestnega učitelja A. Razingerja.

Zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“ so iz najboljšega papirja in okusno opravljeni.